

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών

Θέματα Ιστορίας και Πολιτισμού

Ενότητα 2: Αρχαιολογικοί τόποι, Ευρήματα, Μνήμη και
Ιστορία

Αν. Καθηγήτρια: Ι. Βαμβακίδου
e-mail: ibambak@uowm.gr

Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ψηφιακά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σκοπός

- Η «ανάγνωση» ιστορικών τόπων, με έμφαση στα αρχαιολογικά ευρήματα. Η αλληλεπίδραση Ιστορίας και μνήμης. Η σύνδεση Ιστορίας και Αρχαιολογίας, στο παράδειγμα της μείζονος Θράκης.

Ενότητες

- Αρχαιολογικοί τόποι.
- Ευρήματα.
- Μνήμη και Ιστορία.

Επώνυμοι (1/2)

- Στους Ολυμπιακούς Αγώνες κατά την αρχαιότητα, που ετελούντο στην Ολυμπία της Πελοποννήσου, με τη συμμετοχή μόνο Ελλήνων αθλητών, η Θράκη ανέδειξε τους εξής Ολυμπιονίκες:

- 1) Τον Μενεπτόλεμο από την Απολλωνία Θράκης, στο Στάδιο Παίδων το 500 π.Χ.
- 2) Το Θεαγένη από τη Θάσο Θράκης στην πυγμή το 480 π.Χ.
- 3) Το Θεαγένη από τη Θάσο Θράκης στην πυγμή, το 476 π.Χ.
- 4) Άγνωστο από τη Μαρώνεια Θράκης 476 π.Χ., στην πάλη,

Επώνυμοι (2/2)

5) Το Δαμασία στο Στάδιο 320 π.Χ., (Θρακομακεδόνας από την Αμφίπολη).

6) Το Λάμπο στο τέθριππο 300 π.Χ., (Θρακομακεδόνας από τους Φιλίππους).

7) Το Δημοκράτη από την Τένέδο Θράκης, στην πάλη το 220 π.Χ.

και άλλοι 6 Θρακομακεδόνες των οποίων τα ονόματα βρίσκονται μέσα στα άγνωστα.

- Χαρακτηρίζουμε Θρακομακεδόνες τους Θράκες που έμειναν στις πατρογονικές τους εστίες μετά τη Μακεδονική κυριαρχία.

Τεκμήρια Ιστορικότητας

– Ελληνικότητας – Μείζονα Θράκη

- Αναπαράσταση αρχαίου θρακικού αμαξίου που ανακαλύφθηκε στην περιοχή Νόβα Ζαγόρα - χρυσοί και ασημένιοι θησαυροί, τάφοι με καταπληκτικές τοιχογραφίες και αγάλματα.
- Κάθε χρόνο οι αρχαιολογικές έρευνες που πραγματοποιούνται στη Βουλγαρία, φέρνουν στην επιφάνεια καινούργια στοιχεία για τους αρχαίους Θράκες.

Πριν σαράντα χρόνια ιδρύθηκε το Κέντρο Θρακικών Ερευνών στην Ακαδημία Επιστημών Βουλγαρίας

- Ιδρυτής του είναι ο μεγάλος Βούλγαρος επιστήμονας, καθηγητής Αλεξάντερ Φολ (1933–2006), το όνομα του οποίου φέρει το Κέντρο.

Η θρακολόγος καθηγήτρια κα Βαλέρια Φολ, σύζυγος του Αλεξάντερ Φολ ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΕΙ ΟΤΙ - "Οι πρώτες γραπτές μαρτυρίες για τους Θράκες βρίσκονται στην Ιλιάδα του Ομήρου, όπου οι Θράκες αναφέρονται σαν σύμμαχοι της Τροίας στον Τρωικό πόλεμο τον δέκατο τρίτο αιώνα π.Χ.

- Ο Τρωικός πόλεμος είναι ο πρώτος γνωστός ευρωπαϊκός πόλεμος με στόχο την αναδιανομή των πρώτων υλών και των αγορών, καθώς και για τον έλεγχο του Βόσπορου και των Δαρδανελίων, περιοχών στις οποίες κατοικούσαν οι Θράκες.
 - Ο Όμηρος δεν γνώριζε τις περιοχές των Θρακών στα ενδότερα της ηπειρωτικής χώρας
 - Αργότερα, με τις αποικίες των Ελλήνων στις ακτές του Βόσπορου και της Μαύρης Θάλασσας, οι πληροφορίες για τους Θράκες αυξάνονται κυρίως με αναφορές σε έπη, σε στίχους και ιστορικά κείμενα.
-

Περιοχή Σλίβεν

- Ο θρακικός έθνο–πολιτιστικός χώρος είναι εξαιρετικά μεγάλος σε έκταση. Το ζήτημα της καταγωγής των Θρακών και το πώς εμφανίστηκαν στη ΝΑ Ευρώπη ΑΠΑΣΧΟΛΕΙ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ.
- Στις αρχές της τρίτης π.Χ. χιλιετίας, ένας, μικρός σε πληθυσμό, λαός κτηνοτρόφων φτάνει στη Βαλκανική χερσόνησο από το Βορά; βρίσκει ένα εξαιρετικά αναπτυγμένο πολιτισμό με τον οποίο αναμιγνύεται ΚΑΙ να δημιουργείται το έθνος των Θρακών.

Γεωγραφία

– Τεκμήρια – Ιστορικότητα

- **Η περιοχή** στην οποία κατοικούν βρίσκεται ανάμεσα στο Δνείπερο, το Δνείστερο και τα Καρπάθια, μέχρι τις ακτές και τα νησιά του Βόρειου Αιγαίου και τη βορειοδυτική Μικρά Ασία. Στα δυτικά φτάνει μέχρι τον ποταμό Βαρδάρη. Μέρος των Θρακών που κατοικούν στα νησιά ή την ηπειρωτική Ελλάδα, εξελληνίζονται νωρίς. Οι υπόλοιποι, από τη δεύτερη χιλιετία π. Χ., δημιουργούν δικά τους κράτη.
- Απόδειξη αποτελεί το χρυσό σερβίτσιο που ανακαλύφθηκε στο Βαλτσιτράν, στην περιοχή του Πλέβεν, το οποίο χρονολογείται στη 2η χιλιετία π.Χ.

Θησαυροί – Αρχαιότητα

- «Τα πιο γνωστά αντικείμενα της αρχαίας θρακικής κληρονομιάς είναι οι θησαυροί που θάφτηκαν σε τελετές ή σε τάφους Θρακών ηγεμόνων και αριστοκρατών»-βλ. καθηγήτρια Βαλέρια Φολ.

Χρυσά αντικείμενα από τον θησαυρό του Βαλτσιτράν

- «Έχουμε ανακαλύψει θρακικούς τάφους, από τους οποίους οι πιο γνωστοί είναι αυτοί του Καζανλάκ και της Σφεστάρσκα, οι οποίοι περιλαμβάνονται στον κατάλογο της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της ΟΥΝΕΣΚΟ, αναφέρει η καθ. Βαλέρια Φολ».

Μουσεία – Μείζονα Θράκη

- Τα μουσεία της Βουλγαρίας και άλλων χωρών, είναι γεμάτα από θρακικά αντικείμενα. Όταν διασχίζουμε τα βουνά ή όταν ταξιδεύουμε στις κοιλάδες, πολύ συχνά βλέπουμε ερείπια από φρούρια, ιερά, τύμβους και μεγαλιθικούς τάφους.

Ασημένιο ρυτό από Θρακικό τύμβο στην περιοχή Γιάμπολ

- Οι Θράκες μας άφησαν κληρονομιά πολλά μυστήρια. Για παράδειγμα, τις επιγραφές στη θρακική γλώσσα, οι οποίες είναι γραμμένες με ελληνικά γράμματα. Οι επιγραφές αυτές δεν είναι πολλές και προσπαθούμε να βρούμε τρόπο να τις διαβάσουμε. Γνωρίζουμε ότι στην Βόρεια Ελλάδα έχουν ανακαλυφθεί παρόμοιες επιγραφές, στις οποίες εκτός από το θρακικό κείμενο, υπάρχει και η ελληνική μετάφρασή του στην αρχαία ελληνική γλώσσα.....

Ορυκτός Πλούτος

- "Ένα άλλο μυστήριο είναι πώς κατάφερναν οι Θράκες να ανακαλύπτουν και να εξορύσσουν και να επεξεργάζονται μέταλλα. Οι Θράκες ήταν εξαιρετικά επιτήδριοι εξορύκτες, μεταλλουργοί και μάστορες στην επεξεργασία των μετάλλων. Μεγάλες εκπλήξεις περιμένουμε με την ανακάλυψη των γνώσεών τους αλλά και των τεχνολογιών που χρησιμοποιούσαν. Με το θέμα αυτό ασχολούνται συνάδελφοι χημικοί μετάλλων. Περιμένουμε πολλά, στον εν' λόγω τομέα, από τις ανασκαφές που γίνονται σε θρακικά ορυχεία", είπε η καθηγήτρια Βαλέρια Φολ.....
- Μετάφραση: Σταύρος Βανιώτης.

Ευρήματα – Βασιλική Πλιάτσικα

- Έρευνες στη χώρα των Οδρυσών Θρακών - Μια ελληνική ανασκαφή στη Βουλγαρία-.
- Μια σημαντική συνέντευξη του Θάνου Σίδερη, διευθυντή της ελληνικής αποστολής στη Halka Bunar της Βουλγαρίας.

Αρχαιολογία – Ανασκαφές σήμερα

- Από το 2009 ο αρχαιολόγος Δρ. Αθανάσιος Σίδερης διευθύνει τις ανασκαφές στη θέση Χαλκά Μπουνάρ (Halka Bunar) της Βουλγαρίας, ως επικεφαλής του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού, εκπροσωπώντας την ελληνική πλευρά σε ένα πενταετές πρόγραμμα συνεργασίας με την Μιλένα Τόνκοβα που εκπροσωπεί το Αρχαιολογικό Ινστιτούτο της Ακαδημίας Επιστημών της Βουλγαρίας.
- Οι ανασκαφές που πραγματοποιούν οι ελληνικές επιστημονικές ομάδες στο εξωτερικό είναι λιγοστές και παρουσιάζουν εξαιρετικά μεγάλο ενδιαφέρον.
- Στην περίπτωση μάλιστα της Χαλκά Μπουνάρ τα ευρήματα φωτίζουν μια σχετικά άγνωστη περιοχή, τη χώρα που κατά την αρχαιότητα κατοικούσαν οι Οδρύσοι Θράκες.

Γεωγραφία (1/2)

- Η σημερινή Βουλγαρία αποτελεί σχεδόν εξ' ολοκλήρου τμήμα της αρχαίας Θράκης.
- Τα κυριότερα φύλα που την κατοικούσαν κατά την αρχαιότητα ήταν οι Οδρύσοι και οι Τριβαλλοί.
- Οι Οδρύσοι, που εξαπλώνονταν σε μια μεγάλη έκταση με πυρήνα την κοιλάδα του Έβρου, βρίσκονταν σε άμεση επικοινωνία με τους Έλληνες των αποικιών, τόσο των Αιγαιακών ακτών, όσο και της Προποντίδας και του Ευξείνου Πόντου.

Γεωγραφία (2/2)

- Οι σχέσεις τους δεν ήσαν απλά εμπορικές, ούτε περιορίζονται στα -πολύ σημαντικά- ελληνικής προέλευσης ή επιρροής τέχνηρα που φέρνει στο φως η αρχαιολογική σκαπάνη.
- Επρόκειτο για σχέσεις βαθειά πολιτισμικές που εκτείνονται από τη χρήση του ελληνικού αλφαβήτου αρχικά και της ελληνικής γλώσσας εν συνεχεία, ως το θρησκευτικό συγκρητισμό, τη διάδοση και προσαρμογή των ελληνικών μύθων, την υιοθέτηση κοινωνικών και πολιτισμικών προτύπων και την ανάπτυξη πολιτικών δεσμών.

Χάλκα Μπουνάρ (1/4)

- Η αρχαιολογική θέση Χαλκά Μπουνάρ (που είναι τουρκικής προέλευσης τοπωνύμιο και σημαίνει «Κυκλική Πηγή») βρίσκεται δίπλα σε μια καρστική πηγή, στην περιοχή των υψιπέδων του Τσιρπάν, μεταξύ των σημερινών πόλεων Πλόβντιφ και Στάρα Ζαγόρα, στην κεντρική / νοτιοανατολική Βουλγαρία.
- Είναι μια από τις σπάνιες οικιστικές θέσεις στην ενδοχώρα με ελληνικά στοιχεία ήδη από την κλασική και την πρώιμη ελληνιστική περίοδο.
- Μεταξύ των υπολοίπων θέσεων ξεχωρίζουν ο εμπορικός σταθμός Πίστιρος, η Καβύλη, η Σευθόπολη (για ένα διάστημα πρωτεύουσα του βασιλείου των Οδρύσων) και η περιοχή του Σταροσέλ (πρόσφατη ανασκαφή βασιλικής κατοικίας και ναού).

Χάλκα Μπουνάρ (2/4)

- Η Χαλκά Μπουνάρ συμβαίνει να βρίσκεται στο σημείο διέλευσης ενός αρχαίου δρόμου, που οδηγούσε από τις περιοχές του Δούναβη στη ρωμαϊκή οδό *Via Diagonalis* ή *Via Militaris*.
- Αυτή ήταν μια σημαντική οδός, η οποία συνέδεε το σημερινό Βελιγράδι στα βορειοδυτικά με τη σημερινή Κωνσταντινούπολη στα νοτιοανατολικά, και από όπου καθ' όλη την αρχαιότητα διακινούνταν σιτηρά, ξυλεία, δέρματα, χρυσός και πολλά εισηγμένα από τις ελληνικές πόλεις προϊόντα (κεραμική, οπλισμός, κοσμήματα, μεταλλικά αγγεία, κρασί κλπ.).

Χάλκα Μπουνάρ (3/4)

- Στο κατώτερο ανασκαφικό στρώμα εντοπίστηκαν δυο μεγάλες πασσαλόπηκτες κατοικίες της Ύστερης Νεολιθικής περιόδου, οι οποίες ανήκουν στον πολιτισμό που συμβατικά ονομάζεται «Καράνοβο III» και χρονολογούνται μεταξύ του 5500 και 5300 π.Χ.
- Τα σπίτια αυτά θα πρέπει να στέγαζαν μεγάλες οικογένειες (με την ευρύτερη έννοια του όρου) και περιλαμβάνουν αποθηκευτικές κατασκευές και εστίες.
- Η Χαλκά Μπουνάρ είναι μέχρι σήμερα το δυτικότερο γνωστό σημείο εξάπλωσης αυτού του πολιτισμού.

Ευρήματα (1/2)

- Υπάρχουν αξιόλογα κεραμικά ευρήματα της δεύτερης φάσης της Πρώιμης Εποχής του Σιδήρου (800-500 π.Χ.), τα οποία όμως προέρχονται από αποθέτες (λάκκους μάλλον τελετουργικής παρά οικιστικής χρήσης), αλλά ως τώρα δεν έχουν εντοπιστεί κατοικίες αυτής της εποχής.
- Από την πρώιμη Κλασική εποχή (5ος αιώνας π.Χ.) εμφανίζονται ήδη και οι πρώτες ελληνικές εισαγωγές, με αθηναϊκή κεραμική και αργυρά νομίσματα από το Πάριο της Προποντίδας.
- Εν συνεχεία, στον 4ο αιώνα π.Χ. τα ευρήματα και η ποικιλία τους αυξάνονται σταδιακά.
- Στην πρώιμη Ελληνιστική περίοδο (τέλη 4ου και αρχές 3ου αιώνα π.Χ.) φαίνεται πως έχουμε έναν οργανωμένο οικισμό, από τον οποίο αποκαλύφθηκαν ως τώρα τέσσερις οικίες, φτιαγμένες από ξύλινους πασσάλους, πλέγμα κλαδιών και ψημένο πηλό.

Ευρήματα (2/2)

- Τα σιδερένια και μολύβδινα εργαλεία δείχνουν να χρησίμευαν τόσο για αγροτικές εργασίες, όσο και για λεπτοδουλειές, πιθανόν κατασκευή μεταλλικών αντικειμένων.
- Ο μεγάλος αριθμός πήλινων σφοντυλιών και υφαντικών βαρών φανερώνει έντονη υφαντουργική δραστηριότητα.
- Μια αργυρή δραχμή του Αλέξανδρου από την Κολοφώνα και χάλκινα νομίσματα του Κάσσανδρου, του Λυσίμαχου και του Σεύθη επιβεβαιώνουν το εύρος των συναλλαγών και την ανάπτυξη της νομισματικής οικονομίας στην περιοχή.
- Τα σημαντικότερα ευρήματα από πλευράς παραγωγικής δραστηριότητας, ωστόσο, είναι οι επτά κεραμικοί κλίβανοι που αποκαλύφθηκαν κοντά στα σπίτια.

Χάλκα Μπουνάρ (4/4)

- Οι μοναδικές επιγραφές από τη Χαλκά Μπουνάρ είναι χαράγματα σε αγγεία και αποδίδουν με ελληνική γραφή αποσπασματικά ονόματα θρακικής προέλευσης.
- Τα στοιχεία αυτά δεν επαρκούν για να πούμε αν υπήρχαν εγκατεστημένοι Έλληνες ή αν ο πληθυσμός ήταν απλώς Θράκες σε στενή σχέση με Έλληνες άλλων περιοχών.
- Η ελληνική γραφή στα αγγεία ωστόσο, το πλήθος των κανθάρων και των εμπορικών αμφορέων που συνδέονται με το έθιμο του συμποσίου, τα νομίσματα ελληνικών πόλεων και τα λιγοστά αλλά σημαντικά εισηγμένα αντικείμενα επιβεβαιώνουν τον υψηλό βαθμό εξελληνισμού της περιοχής.

Ευρήματα

- Τι είναι η αρχαιολογία, αν όχι ένας μεθοδικός αλλά και μεταβαλλόμενος τρόπος να φανταζόμαστε το παρελθόν μας;

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σημείωμα Αναφοράς

- Copyright Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Βαμβακίδου Ιφιγένεια. «Θέματα Ιστορίας και Πολιτισμού». Έκδοση: 1.0. Φλώρινα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://eclass.uowm.gr/courses/NURED270/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Όχι Παράγωγα Έργα Μη Εμπορική Χρήση 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Ως Μη Εμπορική ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

